

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. II.

V Ljubljani, 1. junija 1883. l.

XXIII. leto.

Učitelj naj mej ljudstvom kaj veljá.

(Spisal **Fr. Jamšek.**)

Če učitelj mej ljudstvom hoče kaj veljati, ako hoče vsestransko spoštovanje uživati, je pred vsem treba, da živi v soglasji sè svojo vestjo, — s cesarskimi in verskimi postavami. Prva teza bi se tedaj glasila: Nravno-nabožno življenje.

Učiteljstvo prišteva se izobražencem. — Te odlike pa je le tisti učitelj (tista učiteljica) vreden, kateri je svoji nalogi popolnoma kos, — ki ne skrbi za dušno hrano svojo nič manj, nego za telesno, in kateri se tudi v „boljših“, t. j. omikanih, družbah lahko neprisiljeno giblje. Druga teza bi tedaj bila: Prisvojitev potrebnih vednosti, gojitev znanosti, zahajanje v omikane družbe.

Naj si bo učitelj res npravno-nabožen, nij vsestransko izobražen, vender ne bo mej ljudstvom mnogo veljal, če so njegovi uspehi v šoli le slabi, ako ne zadostuje dotičnim učnim načrtom in postavam. Iz tega izvira tretja teza, namreč: Vestno učiteljevanje v okviru dotičnih postav.

„Ali ste prišli gledat trst, katerega veter poljubno sim in tje majè?“ — Te besede naj bi si k srcu vzeli zlasti oni učitelji in učiteljice, kateri svojo plašč tako radi po vetru obračajo. Omahljiv, nezanesljiv in ustrašljiv učitelj nij mož; tisti, ki bi vsakemu rad prav storil, kakor oni oče sè svojim sinom na oslu, — tudi nij vreden tega častnega imena; najmanj pa ga je vreden oni učitelj — vzgojitelj, kateri svojo mater, svoj rod, svoj národ zataji, samo, da svoj namen doseže. Tak učitelj (o ironija!) naj od samostalnih in zavednih ljudi spoštljivosti ne pričakuje. Zrno ljudstva bo značajnega učitelja — moža vedno bolj spoštovalo, kakor veternjaka, in ko bi bil ta tudi drugače zmožnejši od onega. Le značajnik tudi še po svoji smrti živeti more, kajti: „Čas je veter, ki pleve razpihava in le zrnje pušča“.

»Pot ravna, vedi, prava je edina,
Nje v vsem dejanji drži se zvestó;
Hinaavstvo, laž je greha korenina,
Resnica naj nad vse ti sveta bó!
Kar misliš v srci, to v dejanji kaži,
Ne sebi, drugim se nikdar ne laži.«

(Boris Miran.)

Četrta teza, tedaj je: Trdni značaj.

Marsikateri učitelj ima vse do zdaj navedene lastnosti, je tudi po vednosti čislán, ali ubožstvo ga tare, in siromaštvo plitvim glavam, katerih je pa žalibože ne

malo na [svetu, prav slabo imponira. Taki pravijo — dokaz, da živimo v času materijalizma — da človek veljá le toliko, kolikor premore (plača). Žalostno! — Učitelj naj torej tudi skrbi za to, da revščini, siromaštvu pot v svojo hišo po mogočnosti zajezi. Ako mu njegova služba kot učitelju premalo nese, poskrbeti mu bo pa stranskih dohodkov, na pr. orgljarstvo, občinsko tajništvo, poučevanje na dómu (ako se plača), zavarovanje na življenje (priporočila vredna závoda sta: „Österr. Beamtenverein“, „Slavija“), izdanje kake potrebne, koristne knjige (?), prodaja mladih dreves iz lastne drevesnice in vinskih trt iz trsnice i. t. d. Njegova soproga naj bi prevzela pouk v ročnih delih; v krajih brez pravih prodajalnic naj bi morda imela kaj male trgovine i. t. d. V povzdigo gmotnega stanja pomaga pa tudi ne malo skromno in varčno življenje. Če izdaš n. pr. na dan brezpotrebno le 10 kr., znese to na leto gl. 365, v desetih letih gl. 365, v tridesetih letih, pa celih gl. 1095, ako obresti ne prištevamo! Ali bi ne bila to lepa pomoč po 30letnem učiteljevanji? — Peta teza se bo tedaj glasila: Skrb za izboljšanje svojega gmotnega stanja.

Ako živí družina učiteljeva skromno in ako si kupuje le to, česar se tvegati ne more, ne pa vsega onega, česar bi bilo znabiti potreba, ako sta roditelja poskrbela za stranski zaslužek in ako sta vse prihranjene zneske proti obrestno (najbolje v hranilnicah) nalagala; potem sta tudi že nekaj za prihodnost svojo in svojih otrok storila. In če je to dolžnost priprostitih starišev z navadnim čuvstvom, koliko večja dolžnost je to za izobraženca, za vzgojitelja in učitelja, da preskrbi svoje otroke svojemu stanu primerno. — Njegov stan pa zahteva, da ga njegovi otroci v omiki vsaj dosejajo, če že ne presegajo; torej bo treba, da učitelj svoje otroke, zlasti nenavadno nadarjene sinove, tudi naprej v šolo daje, in da jim takó odprè pót v boljšo bodočnost, nego je bila znabiti očetova, kar so do zdaj, z veseljem bodi povdarjeno, učitelji očetje tudi po mogočnosti storili. Priča tej trditvi so sinovi učiteljev v odličnih, tudi najvišjih službah in v raznih boljših stanovih. — Jaz vsaj takih že mnogo poznam!

Pregovor pravi, da „gospodinja hiši tri vogle podpira“, — ali pa jih podira. Pri izbiranji neveste, kar pa ni, da bi moralo biti, vsaj sv. Pavel je bil tega mnenja, — bo treba tedaj ne samo srce, ampak tudi pamet vprašati: ali ima bodoča soproga in — mati učiteljskemu stanu primerne lastnosti, „ali mi bode ona moje stanje v obče izboljšala, in ali bo dovolj sposobna poleg gospodinjstva veliki del vzgoje lastnih otrok prevzeti?“ — In ako zdanji učitelj — ženin sè stalno plačo in s pravico do postavne pokojnine tudi šteje kaj priženitve, mu tega, posebno z ozirom na stanu primerno vzrejo in preskrbljenje svojih otrok nij zameriti, ampak k takej previdnosti — previdnost pa je hči modrosti — le še svetovati, kajti kaj more rahločuteče stariše sploh bolj tolažiti in veseliti, nego pametno vzgojeni, srečni, preskrbljeni otroci, katerim je zagotovljena večja ali manjša neodvisnost od svojih soderžavljanov!

Ako si pa v ta namen najpriprostejši stariši prizadevajo, tolikoveč je to od učitelja očeta in njegove soproge pričakovati. Gotovo je, da zaupanje in spoštovanje ljudstva do učiteljstva v onej meri raste ali pada, v katerej se šole in učiteljske rodbine odlikujejo, ali ne. — Bog dal, da bi se vedno bolj množilo število onih učiteljskih otrok, h katerim slobodno učitelj oče in njegova soproga na svoje stare dni pribežita in v njihovem zavetji sad svojega truda brez nadlegovanja sosedov uživata, — dokler v njihovem naročji ne — zaspita. Šesta ter zadnja teza tedaj je: Stanu primerna, dobra vzgoja, oziroma preskrbljenje svojih otrok.

Ženska vzgoja.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

9.

„Kdor hoče živeti
In srečo imeti,
Naj dela veselo
Pa moli naj vmés.“

B. Potočnik.

Naopačno je tedaj razvijati najprej verske resnice iz kacega dogodka, in potem še le dostavljati, da tudi Bog to tirja od nas. Na tak način trudimo se tudi dostikrat razjasniti otrokom vsemogočnost, vsevednost, modrost božjo in dr., in še le slednjič dostavljamo, kar govori o tem sv. pismo. Na tak način dobé otroci premalo spoštovanja do Boga in njegovega nauka, ker so jih ravnokar iznašli tudi sami.

Dalje je tudi zeló naopačno, ako se pri pouku v veri poslužujemo vprašanj, s katerimi izražamo nekak dvom o resnici tega ali onega nauka, ali te ali one božje lastnosti. Tako vprašanje je na pr. sledeče: Kako je to, da je Bog povsod, če tudi ga ne vidimo nikjer? — Ali ne bode otrok tudi sam začel dvomiti, je li to mogoče, ali če užé tega ne, bode vsaj dvomil, je li prepričan o tem njega vzgojitelj. A kjer se ukorenini dvom v otroških sercih, tam bode slabo napredovala vera.

Še enkrat ponovim: Pri pouku v veri se imá najprej povedati verska resnica, in potem naj se ta skuša razjasniti, bodi-si s povestimi ali na drug način. Ali nikdar nima slediti ona iz kacega dogodka.

Verske resnice naj se zapomnijo otroci dobro, ter se tudi ravnajo po njih. Katerih ne mogó razumeti, tem se imajo popolnem podvreči. Kajti, česar ne razumemo, to nij vselej tudi neresnično. Marsikaj razumemo še le s časom, in mnogo tudi posvetnega nam ostane nerazumljivo vse življenje.

Kakor povsod, ima biti učitelj ali vzgojitelj tudi sam prepričan o resnici verskih naukov. Njegova živa vera v Boga ima biti vzgled otroku in v spodbudo. On naj ne tirja le, da se otrok ravná po teh pravilih, ampak da se ravná najprej on sam strogo po njih.

Otrok, ki se je naučil ljubiti in spoštovati Bogá, bode ljubil in spoštoval tudi svoje stariše in učitelje. Rad se bode učil, rad bode delal ter se trudil, kajti to tirja Bog od njega.

Naj le skrbé stariši, da postanó njih otroci verni in pobožni, in sicer to ne samó na videz, videli bodo, da bodo otroci vse bolj pridni, ubogljivi in krotki, kajti vera je mogočen nagib k dobremu.

Toda govoriti imamo o Bogu z vso spoštljivostjo. Otrok bode Boga spoštoval, ako vidi, da ga spoštujemo tudi mi. Ne smemo tedaj po nepotrebem in tudi ne v šali izgovarjati božjega imena. Mnogo ljudi imá grdo navado, da pri vsacem vskliku rabijo imé božje. Misliti si otrok ne bode mogel ravno nič posebnega o njem, kajti le imena onih, ki so nam malo važni, izgovarjamo brez vsega premisleka.

Ob enem se imá učiti otrok moliti. Moli naj le malo v začetku, a to s premislekom. Spominja naj se, da govori z Bogom, kadar moli. Obnašati se ima zato dostojno pri molitvi; ne sme se ozirati krog sebe in opravljati še česa drugega zraven.

Toliko ob kratkem o verski vzgoji.

10.

„Eine Jungfrau soll seyn, wie ein Spittalsuppen. Eine Spittalsuppen hat keine Augen, also soll auch die Jungfrau keine Augen haben auf die Kerl.“

P. Abraham a St. Clara.

Vera je podloga nravnosti. Vera je tako rekoč teorija in nravnost nje praksa. Ako smo v naši Juliji utrdili živo vero v Boga ter spoštovanje do njegovih naukov, smemo biti prepričani, da bode ona tudi dobro in nraavno deklè.

Toda zgodí se prerado, da stariši pač v prvi mladosti storé marsikaj v prospèh nravnosti pri dekletih. Ali pozneje, ko vstopi ona v šolo, se užé manj brigajo za njo. In ko izstopi iz nje, ne hoté kar nič več vplivati na njo. „Saj tako več vé, kakor mi“, pravijo stariši. In drugi rekó kar naravnost: „Kakor si bode postlala, tako bode ležala“.

Res je, vsak je svoje sreče kovač; ali zapoved velí, da imajo vzgojitelji takó vplivati na človeka, da si dobro postélje; kajti slabo postélje si tudi lahko brez vzgojiteljev. Tacemu abotnemu govorjenju je vedno vzrok, da stariši ne poznajo svojih dolžnosti do otrok.

Zato znajo naše punice užé zgodaj govoriti o ljubezni; vajene so užé lišpati se zató, da bi dopadle moškemu svetu; poznajo užé zgodaj po p. Abrahamovih besedah zraven imenovalnika tudi roditelji, i. t. d. — In stariši? Ti so ali resnično, ali prostovoljno slepi za vse to.

Zato odprite oči in ušesa stariši, in glejte, poslušajte, kaj delajo vaše hčere! Ali varujte se pred vsem, da jih samí ne pohujšate.

To je pred vsem najpotrebniše.

In kaj porečemo o onih stariših, ki so prostovoljno slepi za vse te naopake? In koliko vredni so oni, ki napeljujejo kar v greh svoje otroke?

Nekdaj so obešale matere, ki so imele hčere za možitev, na okna kose prediva, kajti takrat so še predle dekleta, in ona je imela veliko veljavo, ki je znala urno vrteti kolo in sukati prejo; — a zdaj se obešajo hčere same na okna.

Nij treba, da so vedno resne naše hčere, da pogledujó pred vsakim moškim v tla, da sedé po cele ure v cerkvi; — a prevesele, prežive tudi ne smejo biti. Nij jim treba posedati po cele ure v gledališčih pri nenravskih igráh. In ne smé se nikdar trpeti, da se preveč smukajo krog možev.

Zdanja vzgoja le preveč skrbi za to, da se izobrazijo ženske za svet, da se znajo obnašati v družbi, da so učene, dovtipne in predrzne. Stariši so ponosni na take hčere, ki se znajo dobro odrezati kacemu možú, ali ki ga znajo s svojimi odgovori uganjati v kozji rog. Moški sploh se ji potem laskajo, ter delajo komplimente nji bistrournosti. Oj, abotneži! — Dobro in potrebno je, da je ženska bistrournna; a svoj bister um naj úri in vadi na stvaréh, ki spadajo v nje delokrog. Nevarno je naravnost za njo, ako si ga bistrí na stvaréh, katerih vsled svojih pomanjkljivih dušnih zmožnosti nikdar popolnem ne more prebaviti.

Ako se preveč izobrazuje njih um, zanemarja se versko čustvo in sploh sercé. Dokler bodo naša dekleta namesto jutranje molitve brale eno ali dve poglavji iz kacega šušmarskega romana, dokler se bodo mesto verskih resnic učile na pamet fizikaličnih hipotez, ostale bodo take, kakor so dan danes, namreč: predrzne, nevedne in sploh malo-bridne. Zato je treba pri ženski vzgoji nastopiti vso drugo pot. Odpraviti je treba iz nje vsako nepotrebnost, ter ohraniti le to, kar je treba ženski, „da bode dolgo živela, in da se ji bode dobro godilo na zemlji“.

Ali dobro se ji ne bode godilo, ako postane preučena doktorica, ali učiteljica, ali kaj družega enacega.

(Dalje prihodnjič.)

Knjiga Slovénka

v

dobah XVI. XVII veka.

II. Drugi v tem veku je **Fra Gregorio Alasia da Sommaripa**. Prišel je — rodú morda plemenitega — l. 1601 pozvan v Divin ter je vladal še l. 1607 samostan Servitski. Dal je tega leta v Vidmu (Udine) natisniti „Vocabolario Ita-

liano e Schiauo“, ki ima v sebi najprej posvečbo à „msg. Mattias della Torre, Conte di Valsasina etc.“, ki je pisana „di Duino li 15. Marzo 1607“ in v njej po laški in latinski razkazuje predstvo, katero ima pred živaljo človek po govoru ali jeziku svojem. Nato pripoveduje nekoliko o narodu in jeziku slovanskem, o slovenščini, da — 33 glasov — se težko znamenja v latinščini; sklanjatve so jej kakor latinske (senza articoli) imenske (ochia, ochieta... mati, od matere... iest, od mene... on, ona, onu; od niega, nie, niega...); števniki (adam nam. edan, eden, dva, tri, stiri, stou, tauzent); pomožni glagol in tri spregatve (iest sem; imam, veriem, lubim). Za slovarjem našteva imena nekterih novcev (monete: viner, soud, gazetta petac, da sei soldi repar, fiorino raines, scudo d' argento crona, scudo d' oro zlate itd.); kaže navadna pozdravila (dobro iutro, dober vechier, srechio bug dai, bug vam pomagai, zeghnai, pomasi; bug vas prime, bug suame itd.); popotnikov razgovor na deželi o bolj potrebnih rečeh (zlouec brumen, ò lepa deklisa, ie ta dober pot za it u Duin? — ia Gospud... ki ie dobra hosteria?... pomasi vam Bug... nich drusiga ie potreba, coi iutro sgodai cogna storite podcovat... poite, ker vam Bug dai dobro pot... vam pustim lacco noch... puite z' Bogo itd.); Oče naš, Češčeno Marijo, Vero, Očitno Spoved, Božje in Cerkvene zapovedi; Pesmi za god Rojstva in Razglašenja Gospodnjega („Ta suetla sueisda ta je zasla — Za onò stran chierne gorè“ itd.), Vstajenja („Jesus ie od smerti ustau, — Od soie britke martre, — Da bi ne biu od smerti ustau, — Vas voglien zuet bi conez vzau. O Kirie eleison“ itd.) in za Duhovo ali za Binkošti. Naposled podučuje laškega pridigarja, naj prebere sv. evangelij od besede do besede v domačem narečji (. . slatinskega na vas iessic tacu recoch), kako naj pridiguje, duhovni ogovor sklene ter zbrane vernike posloví („Sadai ne vem cai vam drusiga poueidat coker iest vas perporochim, inu vasse varoke, ker so domù gospodi Bugù. V ti imene Ochieta, inu Sina, inu svetiga Duca. Amen“).

Knjižica „Vocabolario Italiano e Schiauo... Raccolto da Fra Gregorio Alasia da Sommaripa dell' Ordine de' Serui della B. V. Maria. In Vdine, MDCVII. 12. Appresso Gio. Battista Natolini“ — je prerodka (Exemplar unicum, a nobis praeter exspectationem emtum in auctione publica Vindobonae et e nostra donatione cum reliqua bibliotheca Zoisiana nunc in Bibliotheca Lycei Labac. servatum... Kopitar Hesych. pg. 47). Pravopisje je laško-slovensko ter kaže, kako so poskušali pisariti slovenščino bližnji sosedje Lahi (na pr.: c = h, k; ch, chi = č; s = c, ž; gn = nj; qu = kv; k = h; ss = š; ghe, ghi = ge, gi itd.). Na razgled bodi iz nje na pr. iz

a) Slovarja — Vocabolario: Abbassar la testa kinit, accioche da, acqua di vita sgano vina, acquetare vgodit; adorare pomolit, clagnat; affermare poterdit, pravit; agnello ianchich, amaro gorupo, anno passato lane; apostolo iogher, apostel, dvanastla; auaro scop. Bagno toplisa, barbiere britbar, beatitudine blazenstuost, bello lip, birro birich, brauo iunac, brutto gherd. Caluo gou, calzoni breghesse, campo gniua, campana sgon, canzone peissen, carneuale pust, casa kissa, doma; cattiuo cud, celebrar messa massauat, chiesa cirqua, cognato diuèr, comunicare obcaiat, conte cnez, contessa cneghigna, corpo tellò. Decano zupan, dedicatione opassillo; diauolo zludi, cudich, vrag; Dio Bug, diuinità bogastvo. Echo odgouor, elemosina bugaime, eremo pustigna. Facile lacco, famiglia drusina kiska, fastidio skerb, fiorino raines, folletto malic, scratil; formica meruinec, fresco frisc. Gente ludi, gentilhuomo zlactnic, gloria slaua, grasso tost, gratia ghnada, grosso debeu. Habito guant, hauer bisogno potrebauat, historia dianie, izlog; hortolano vertner, humile pocleuen. Idolatria paganstuo, imagine snamegne, imperatrice cessarissa, indarno zastogn, inferno pacù, interprete izlagouec, izlagar; invidia neuidost, italia lasca desela, italiano lac. Languire stradat, laude cuala; legge zacon, postaua; liberale

darotliu, libidine blud, lite prauda, lucido suetlin. Macherone strukel, manica rocaua, maturo srello, menestra cucgna, miracolo tsaiken, mortale merlec, munitione potribnost. Naue velica barca, negocio zaft, nido ggnesdo, nudo nhac, numero stiuieinie. Obedire poslussat, obliuione pozabegnie, ombilico pepec, ordinanza naredba, oriente istoch, ostinarsi cuiatse. Padrino nunez, pane cruc, par ò dispar glic ali sodou, peccato grec, pericoloso skerb, nesiker; pian piano tico pochiasse, plebe folc, pompa slaua, premio vrednost, prencipe first; presto kitro, iaderno, prece; prete far; prouerbio priglica, pripuust, punire castigat. Quadragesima post, corisma, quercia crast. Rader brit, stergat; raro redec, rè cral, regina craglissa, religione redounistuo, ripa cribez, ritondo oblo, ocrogh; riuerenza postouagnie, rosso rus. Sacco zakel, sacerdote masnic, salvatore ocranic, sanità sdrauglie, sapore smac, scala loitra, stinga, scandelizare smutit, zblasnit; scarpe sogliene, cereulie; schiauone slouen, scropolo skerb, segno snamegne, seguro siker, sentenza osuda, serutore clapez, settimana teiden, simile glic, siroco jug, soldato saudat, zaunier; sospettare sumnit, spazzacamino dimnic, speranza vpagnie, spesa ceringa, spirituale duconic, stimolo ostn; stiali scornice, bote; superbo offertn. Tardo casno, tedesco neimez, tentore ferboltar, testimonio prichia, teologia bosia besseda, tesoro saz, traditore fratar, turribolo cadiunik, tutore vgherab. Ualenthuomo iunàc, uasallo cmet, ueloce kiter, uendemia vandima, uerità prauizza, uescouo scof, uirtù cripost, ungharia vogrscà dezella, usanza nauada, utile nuchn. Zaffo birich.

b) *Molite v. — Pater noster.* Ochia nas, kir si u nebessih, posuechieno bode toio imè. Pridi toio cragliestuo. Isidisse toia voglia coker na nebe, tacu na zemglie. Danas nam dai nas vssadagni cruc: inu odpusti nam nasse dughe, coker mi odpuschiamo nassim dusnicom; inu nas ne vpegliai na scusso; Ma orizi nas od cudega. Amen. — *Ave Maria.* Chiessena si Maria. ghnade si pouna, Gospud ie s tabo; zeghnana si ti mei vsse zenami, zeghnan ie toi sad toiga telesa Jesus. Sueta Maria mati bosia moli za gresnike, sadai, inu u vra od smerti nasce. Amen. — *Credo.* Iest veriem u Boga Ochieta vssegamogochiga... na cris ie raspet. scrisa ie snet... pred pacou ie sou... ziuie in martue... gmaino... vstagnie tiga telesa. vechnon leben. Amen. — *Confiteor:* Iest boghe gresnic zlouec se spouem itd... — *I cinque commandamenti della S. Chiesa:* Imet Massa u dan prasnica zapouedniga. Pustit u carismu, inu drughe vilie, inu ni iest messou u patec, ni u Saboto. Ispoudatse nai magne an crat vssac leto. Obcaiat se u velike nochie. Plachiat dessetino coker ie vzsana.

c) *Pesni — Lodi spirituali solite à cantarsi da questi popoli nelle maggiori solennità dell' anno.* Poleg vže omenjenih na primer bodi:

a) *I dieci commandamenti in versi.*

Kir ochie u nebu priti,
Ta ima ocraniti,
Tic desset zapouedi,
On veruie u aniga Bogà
Sprauiga od soiga sarcà,
Inu soiga blisgniga.

Kirie, Christe eleison.

Ne rodisse zlouec vanno snau
Inu per bozin imenu.
Prasnui zlouec ai prasnic suoi
Ai suoie starissic spostoi
Zlouec zloueca ne vmoré,
Inu nicar ne crade.

Kirie, Christe eleison.

Presustua ne tribai,
Faus prichia ne bodes,
Luskiga blaga ne zelei
Luskig zenei ne prigorei.
Dai nam ga Bug derzati,
Maria Bosia Mati,
Ta nam ga ocrati
Nebeskiga družina
Dussisse od suetiga raia.

Kirie, Christe eleison.

β) In die Pentecostes.

Pridi k nam Bug sueti Duc,
Naponi sarzà tuie vernic gliudi,
Rasghi oggn toie lubesni,
Po tic toie zapouidi
Kir smo mnoghega slact
Jessica, i folc.

Priprai nas Bug na tu viru suoiu,
Trostai nas Bug, Bug sveti Duc,
Ta chiasit, inu cuala ta bodi
Bogu dana. Alleluia, alleluia.

Razun teh imenujejo se iz te dobe slovenski pisatelji manjše pomembe naslednji:

1. **Miha Mikec**, dr. sv. pisma in stolni dekan v Ljubljani, umrl sv. Jerneja dan l. 1620. Navdušen po škofovem delovanji („An yezo Drukht man zu Augspurg Cathesismum Slaucum cum Imaginibus ad usum simplicis Catholicorum Plebeculae“ — pisal je T. Chrön 18. jan. 1615“) je dal na svoje stroške natisniti „Ta mali Katechismus ali Kerščanski Navuk“. Spisal Miha Mikec. Augsburg 1615. 12. — „Mit schönen Holz-Schnitt-Figuren für die Laybachische Jugend“. (Valvasor II. 6.)

2. **Janez Čandik** (Tschandick), rojen v Višnjigori, v redu Jezusovem učitelj v srednjih šolah, potem pridigar v Ljubljani, oskrboval v Gradcu tiskanje Hrenovih Evangelij in Listov, naposled umrl 8. okt. 1624 (Graecii cum epidemicis assisteret, ipse epidemia infectus). Priobčil je: Catechismus Petra Canisia, tu je Christianski nauk (skus Janeza Čandika) 1618. 12. „Cujus cum jam nullum exemplar amplius haberi potuisset, illud nova editione excudi fecit P. Marcus Viennae 1768. 12. (Bibliotheca Carnioliae pg. 56)“.

3. **Adam Skalar**, duhoven, sicer neznan. a) Rokopis njegov: Šulla tiga pre-mišluvana — naznanjen po Kopitarju, prevod po nemškem virniku (Insbruck 1633): Betrachtungsschule über das Leben Christi aus dem Deutschen des Franciskaner P. Johann Wolf, und des heil. Bonaventura (angebliches) speculum exemplorum s. dialogus animae et hominis, ins Krainische übersetzt vom Priester Adam Skalar, Hs. v. J. 1643. V slovnici je pisatelj kaj nedolžen, piše po izreki kmetovski pestim nam. pustim; hudo nemčuje p. najdek neidig n. nevošliv itd.; vendar ima tudi bolj znamenite besede in oblike p. sriep wild, grausam za strsl. svirèp itd. (Šafařík. Slow. Schrift. S. 130. 131). — Natisnjena je zdaj tudi b): Slovenska Persega za dačarja, ktera se med drugimi nahaja v registraturi nekdanjih kranjskih stanov v rokopisu l. 1661 ter se po daljšem predgovoru v tedanji „kancelijski šprahi“ glasi: „Vse letu kar ie meni sedai na prei derschanu, ienu branu, ienu sem iest dolschan sturiti, oblubim iest vseh punctich suestu, prau, prauičnu, ienu guischnu derschati, koker meni Gospud Bug pomagai. Ienu niega Častita Matti Boschia Diuica Maria, ienu Vsi Svetniki. Amen.“ (Novic. 1865, str. 60).

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

K r š k o m e s t o.

b) Zgodovinski del.

(Dalje.)

Takrat so se ljudjé, zlasti grofi in meščani, skoro povsod hoteli poprijeti nove lutrovske krivovere. Tudi v Krškem jih je to mikalo, in meščani so bili že odprli cerkev lutrovskemu pridigarju; ker so se pa temu duhovniki in cesarji odločno uprli, potihnilo je bilo v Krškem in drugod po Slovenskem krivoverstvo okoli l. 1600. Velika rabuka je bila l. 1573. v Krškem. Na Hrvatskem in na bližnjem Štajerskem so se bili takrat

kmetje grofom uprli in se hoteli tam in tudi po Kranjskem gradov polastiti. Od Brežic in Vidma jih je okoli 2000 pridrlo tudi v Krško. Tukaj pa jih je zgrabil vojaški stotnik ki je bil prišel z gorjanskimi Uskoki, ki so takrat vsi v vojakihi služili, iz Kostanjevice nad-nje. Takrat je tukaj tekla kri, da je bilo groza. Veliko kmetov — pa tudi vojakov — je bilo posekanih, veliko jih je pa v Savo skočilo in potonilo. — V Krškem je bilo rojenih ali pa je tu živelo in delovalo nekaj imenitnih móž. V 16. stoletju je bil tu rojen Jurij Dalmatin, sin revnih starišev. Hodil je na Nemškem v šolo, pa se tudi navzel lutrovskega duha, v katerem je tudi na Kranjskem kot duhovnik pridigoval. Veliko zaslugo pa ima, ker je bil prvi preložil na slovenski jezik vse sv. pismo. Nekako v tistih časih je v Krškem učil sinove Dolenjskih graščakov Adam Bohorič. Ta móž je bil pozneje šolski ravnatelj v Ljubljani. Znamenit je pa posebno radi tega, ker je prvi spisal slovensko slovnico (v latinskem jeziku) in ker je bil on določil, da so za njim Slovenci nekako skozi 300 let pisali črke **z** (zdaj c), **zh** (zdaj č), **f** (zdaj s), **fh** (š), **s** (z) in **sh** (ž), kakor so natisnjene še nekatere stare slovenske knjige. — V Krškem je umrl tudi najslavnejši zgodovinar Kranjske, Janez Vajkard Valvazor. Móž je bil bogat graščak, in je imel več graščin na Kranjskem. Pa vse svoje življenje je potoval, učil se in pisal ter vse svoje veliko premoženje vtaknil v knjige. Njegova naj imenitnejša knjiga je pa: „Die Ehre des Herzogthums Krain“ (učitelj naj jo pokaže učencem), ki obsega 3320 strani in 533 podob. Ta bogati in učeni móž plemenitega stanu je na stare dni radi tega obubožal. Kupil si je l. 1693. v Krškem še hišo (štev. 85 menda) pa bival tu le nekaj mesecev ter se potem v večnost preselil. — Za učenje mladine se do l. 1786. v Krškem nihče nij zmenil. V tem letu so pa začeli očetje kapucini redno šolo imeti, in so poučevali deško mladež v samostanu do l. 1803. (Prvi učitelj v samostanski šoli je bil oče Emanuel.) Potem so prihajali v Krško posvetni učitelji, ki so veliko let šolo imeli le v zasebnih hišah. Tudi je bila do l. 1875. enorazredna šola. A ko je bil l. 1877. bogati Krški meščan in šolski prijatelj, Martin Hočevnar, sezidal in podaril velikansko šolsko poslopje, otvorila se je bila v njej čveterorazredna ljudska in trirazredna meščanska šola.

Konečna opómnja.

Toliko in v tem le jeziku nekako bi zadostovalo pripovedovati o Krškem mestu malim učencem; večjim učencem (morebiti meščanskim) še nekoliko več. Učencem na drugih šolah se pa morebiti še toliko ne pové. Kdor pa hoče (učitelju je skoro treba) o tem še več vedeti, to naj bere omenjeni zgodovinski spis v „Mat. letopisu“ (1879) in v „Vrtci“ (1883). — Bodoči opisi so sestavljeni na podlogi posebnih vprašanj. (Glej „Učiteljskega Tovariša“ s l. aprila t. l.) (Dalje prihodnjič.)

D o p i s i.

Iz Komna v dan 9. maja. (Abecednik za slovenske ljudske šole. Sestavil And. Praprotnik.) — Gospod urednik! Poslali ste mi en iztis svojega »Abecednika« proseč me, da bi ga ocenil, ter priporočevaje širil ga v svojih krogih.

Jaz naj bi ocenil knjigo, ki jo je spisal móž, kojega vse slovensko učiteljstvo spoštuje zbog njegovega strokovnjaštva? To bi bilo pač odveč. Vender ne bodete mi, gospod urednik, zamerili, da se predrzmem izraziti svoje objektivno mnenje o Vašem dobro nam došlem »Abecedniku«; vsaj menim tako zadostiti Vašej prošnji.

Vnanja oblika tega »Abecednika« je zeló mična in lepa, ter mi je zeló ušeč. Knjiga, imajoča lepo vnanjošt, zeló upliva na človeka, temveč pa na nežno šolsko mladino, ki je izvestno zeló vesela, če dobí takó lično knjigo prvič v roke.

Večkrat vidimo, da ima oreh lepo, rumeno lupino. Dosledno tudi sklepamo, da mora imeti dobro, zdravo jedro. No, vnanja oblika Vašega »Abecednika« je tudi lepa; po takem tedaj sodim,

da tudi jedro nij slabo, in zares, v tej zadevi se nisem motil. — Knjiga, ki hoče ljudski šoli ugajati, mora ustrezati učnemu načrtu. Dr. Lindner, šolski svetovalec in ravnatelj učiteljsišča v Kuttenu, pravi v svoji knjigi: »Encyklopädisches Handbuch der Erziehungskunde«: »Das Lehrbuch enthält den Plan vorgezeichnet, dem sich die didaktische Thätigkeit des Lehrenden unterordnen muss«. Ako primerjamo, na pr. Vaš »Abecednik« z gosp. Klodič-evim učnim načrtom za Primorje, uvideli bomo, da mu zadostuje. — Vaš »Abecednik« je ob enem sestavljen po pisalno-bralni metodi. Po tej poti je učencem mórno, da se lahko priučijo vsega, česar jim je prvo šolsko leto vedeti treba. S tem si pa tudi položijo podlogo nadaljni omiki. — Gledé oblike posameznih črk moram priznati, da so skoro vse dosledno izpeljane. Črke — posebno v začetku — niso niti prevelike niti premajhne; torej prav dobro ugajajo otroškemu očesu tudi gledé na posamezne poteze. — Dopada mi tudi to, da se vsaka črka in posamezne pisne vaje nahajajo mej črkami. To se mi zdi važno, kajti le tako morejo otroci lahko in dobro na načrtane tablice pisati. — Črke se lepò in se genetično vrsté, kar prednašanje vsake posamezne črke zelò olajšuje. Le „e“ in „ě“ bi jaz pred „e—om“ postavil, ker se mi zdi za mladino lehkeje.¹⁾

Gospod pisatelj prednaša velike črke po sledeči vrsti:

*V, U, W, V, L, Z, J, I, K, H, O, A, C, E, G,
S, I, L, E, P, R, B, T, F, D,*

a pravilnejše se mi zdi takó:

*V, U, W, M, O, A, C, E, G, E, I, J, K, H, S, I,
L, T, F, P, R, B, Z, Z, D.*²⁾

Jako se mi dopada, da gospod pisatelj zloge loči v posameznih besedah z ločnico (-), česar Miklosič v svojem »Abecedniku« nij storil, ter pustil je le nekaj prostora mej zlogi. To je za otroke važno. Hvalevredno je tudi, da se črke skoro od strani do strani vedno manjšajo, kajti otrok se s tem lahkéjše privadi tiska navadnih knjig.

¹⁾ (Dovolite, da tu tudi pisatelj „Abecednika“ pové svoje mnenje, da se prijateljsko porazumimo!) Da je *e* pred *e* uvršten, ima svoje uzroke, ki so po našem mnenju ti-le: Učenci naj se kmalu privadijo peterih samoglasnikov. Berilna tvarina se na podlogi vseh samoglasnikov razširi. Črko *e* izpeljemo iz črke *o*, in sicer, da nastavimo na gornji konec začetne poteze mali obroček — prav tak kakor *o*, in sklenivši obroček potegnemo na vzdol spodnjo polovico črke *e*; ako preziramo označujočo zanjko pri *e*, tedaj nam ostane leva polovica črke *o*. Tako izpeljavo te črke priporočamo užé zaradi zveze z drugimi črkami, recimo: *v, b, r, s, š, c* itd., za katerimi črkami pri prevencih *e* gotovo malokdaj stoji na „paradi“. Le opazujmo nekoliko pisavo pri začetnikih! Da-si začetna poteza pri *e* spominja na prvo potezo črke *n*, vendar ne moremo zanikati, da je ravno ta del od *e* neka nova oblika, ki nima s sklepom pri *v* ali *r* nič vzajemnega; in to se vidi tudi pri prvotnih učenecih vajah, ki kažejo upognjeni vrh pri *e* v vsakojakih grdih in nepravilnih oblikah.

²⁾ Tu bi nam bilo jako ustrezno, ko bi bil gospod referent tudi povedal svoje vodilne misli, vsled katerih hoče imeti pri verzalijah svoj red. Nas so vodili pri zvrstitvi ti-le razlogi: Precej časa užé je, kar boljši šolniki velike začetne črke pišejo tako kakor male. Učitelji so se radi poprijeli te šege, da-si se to z rimsko antikvo, iz katere je latinica postala, povsem ne vjema. Kar je v tem dobrega, smo pridržali; predaleč pa nismo segali, ker dobro vémo, da zadenemo na mnoga nasprotovanja. Prav po malih črkah so posnete in zato v prvo vrsto postavljene „*n, m, U, V, Z, Ž*“. Črki „*Z*“ in „*Ž*“ nazadnje uvrstovati pred „*D*“ se nam ne zdi opravičeno, ker zgornjo in spodnjo zavito kljukasto potezo od „*z*“ smatramo kot del *n*-a, in to bi tudi priporočali učiteljem razložití učencem, ko črko „*z*“ analizujejo, recimo tako-le: zgoraj kljuko „*v*“ in spodaj kljuko „*z*“, mej njima z vrha na vzdol pa tenko potezo „*/*“, skupaj torej „*z*“. Baš z omenjeno kljuko se začénjajo črke: „*I, J, H, K*“, ki imajo vzajemno tudi prvo glavno potezo na vzdol. — Na to smo uvrstili ovalno potezo, katera je označena po črki *O*. Na to se naslanjajo črke „*A, C, Č, G* ali *G*“. Spodnji del pri črki „*G*“ je gledé na antikvo naopačen, in ta naopačna oblika je nastala po pisacih, ki so vsled hitrega pisanja in jaki gibčnosti pretirali poteze in predrugačili prvotno obliko. V ravno to vrsto spadati tudi črki *S* in *Š*, ki imati spodnji konec na levo zaviti, torej v nasprotno stran nego pri črki *C* in *Č*. *L* in *E* učenci navadno najbolj spakadrajó, zato smo ji kot zadnji te vrste privzeli. — Radi bi govorili še o tem, kako je *L* in *E* velikih črk učencem razlagati; a ker je tu namen zagovarjati svoje delo, zato opustimo daljno razpravo. — *P, R, B, T, F, D* so naj težje, zato smo jim odločili zadnje mesto. Črki *T* in *F* smejo pa tudi prednost imeti pred *P, R, B*; glavna stvar ostane le metoda, po kateri učitelj te verzalije učencem razklada pisoč jih na tablo.

Na 28. strani se pričnó mali koščeki, namenjeni v vajo za izgovarjanje enozložnih besed. Zaznamovani so s številikami od 1 do 15. Na 31. strani sledé pa še mnogozložnice. Od tukaj naprej gospod pisatelj izpušča mej zlogi prej navedeno črtico, a pušča vendar mej zlogi toliko prostora, da mladina še lahko po vidu loči zlog od zloga.

Na 35. strani nahajamo: »Naloge«, ki so otroškemu umu zeló primerne. Vse te vaje niso dolge, ampak kratke; torej ustrezajo pravilu: malo a dobro. — Na 36. strani pričnejo se velike črke. Vrstijo se še precej metodično in genetično, kakor to zahteva prava pedagogika. Potem počnó mali berilni odstavki, pesmice i. t. d., kakor je užé zadnji list: »Učit. Tovariša« poročal. — Sklep v »Abecedniku« je »cesarska pesen«. Otroci naj se v zgodnjej mladosti prisvojé lojalnosti in udanosti do prevzvišene cesarske rodovine. Koncem naj omenim še to, da gospod pisatelj ne rabi poluglasnega „e“, kar se mi zdi dobro in pravo.

To je v kratkem solnčnata stran tega »Abecednika«. — Zdaj pa mi dovolite, gospod urednik, da navedem še nekaj drugih opazk zadevajočih to knjigo. Upam, da mi tega ne bode zamerili, ker to storim le iz dobrega namena. Morda pa tudi, da se v tej zadevi varam in da moje opazke niso temeljite in pedagogične. Motiti se, je človeško!

Te malenkostne opazke so:

Na prvi strani že navaja gospod pisatelj pri vsaki posamezni črki vejico, torej bi vejica na čelu vsake pisane in tiskane črke ne bila odveč.³⁾ — Na 5. strani prednaša pisatelj črko „o“. Čemu ima pisana črka „o“ še za soboj tanko potezo? Jaz menim, da je vendar ona poteza že začetek naslednje črke, tedaj k črki „o“ več ne spadajoča.⁴⁾ Ravno ista opazka veljá pri pisani črki „s“ in „š“ na 13. in 14. strani.⁵⁾ Na 22. strani prednaša gospod pisatelj črko „p“. Ta

je pisana tako-le: , mej tem, ko bi po mojem mnenji bolje bilo tako: . Ohler

pa jo priporočuje tako-le: .⁶⁾ Od 28. do 31. strani so zaznamovani koščeki sè števili-

kami 1 do 15. Jaz dvomim, da bi učitelj ob istem času (komaj $\frac{1}{3}$ knjige) že učencem razlagal štev. 10 do 15.⁷⁾ Na 34. in 35. strani rabi gospod pisatelj veliko črko „N“ v besedah: »Naglas«

³⁾ Vejica mej posamičnimi črkami na prvi strani je res odveč, a pozabil jih je lesorezec izdolbsti, kar smo mu pri zadnji popravi naročili; da bi pa dosledno moralo biti to pri vseh na čelo posamičnih vaj postavljenih črk, to se nam zdi ravno tako nepotrebno, kakor ako bi v pratiko mej svetnike tiskali vejico. Ločnice (.) prvenci še ne poznajo, ter prav za prav še ne gre v prvi razred, in Abecednik bi je v gramatikalnem obziru ne smel nikjer navajati. Žal, da se je ne moremo izogniti. Kjer je mej besedami in stavki zdaj vejica, morala bi po vsej pravici stati pika (.), a ne kot gramatikalna ločnica, temuč le kot prenehljaj, ki loči besedo od besede, misel od misli, katere niso v nobeni slógovi zvezi. Ker pa to v nobenem Abecedniku do zdaj še nij običajno, zato smo ostali pri vejici.

⁴⁾ Vsi učitelji nekako hlastno hrepenimo po tem, da bi šolska deca kmalu prvotne težave čitanja in pisanja premagala, da prej ko prej začnè skladati po dva glasa v jeden zlog; istotako je pri pisanji. — Kadar pišemo, vežemo črke. Na zvezo je siliti mladino takoj iz početka; zato po našem mnenji nikakor nij prav, ako učenci pri prvih pisnih poskusih delajo toisto črko posamič; vežejo naj jih, kar na pisavo mnogo vpliva in ima svoje dobro. Konečna poteza pri črki „o“ nij smatrati kot nje bistveni del, temuč le kaže, kako in kje naj potezo za prihodno črko nastavi. Odločno smo zoper to, da se črka o z vrha veže po običajni zanjki ali piki. Čitatelj naj le pogleda dotične vaje v pisankah naših okornih učencev, in preverjeni smo, da se bode iz pedagogičnih in estetičnih ozirov pridružil našim razlogom. Ako hoče pozneje drugače vezati, slobodno mu, ker se pisava zaradi tega ne bode pogrčila, ker okó in roka sta užé privajena daljave ali razmaknenosti pojedinih pismen.

⁵⁾ Sklicujemo se na prejšnjo opómno.

⁶⁾ Da smo črki p zgorjnjo „špico“ odsekali, ima svoj uzrok v nerazvitih otroških čutih, vsled katerih gotovo ne bode večina dece prave mere prve poteze zadela. Ako pogledamo antikvo, tedaj vidimo čveterno mero malim črkam: 1. mero za kratke črke, 2. mero za črke z gornjo dolgostjo, 3. mero za doljno dolgost in 4. mero s celo dolgostjo (f). $\frac{3}{4}$ mere nima nobena črka. Podaljšano črto vpeljala je razvada, kateri naj bodo vrata odprta v viših razredih, nikakor pa ne pri prvencih. Ohler nam se zdi tù nekako zastaran, ker nij, da bi morali vse kar „en bloc“ vzprejeti in pripoznati za jedino pravo, veljavno in merodajno, kar nam podajajo glasoviti možje, ki se sicer v pedagogijski literaturi odlikujejo.

⁷⁾ Berilni odstavki na 28. do 31. strani imajo vsak svojo vrstilno številko ne zaradi učencev, ki do 15 v istem času res ne znajo še številiti, ampak postavili smo jih največ zaradi učitelja, da ima vsak oddelek v berilu posebej označen tù na ta način, spredej z na čelo postavljeno črko, zadej pri tri- in večglasnih zlogih dotični dvoglas itd. Te številke mu tudi služijo, kadar v tednik zapisuje obravnavano stvarino.

in »Naloga«. ⁸⁾ Pa otroci vendar še ne poznajo velikih črk. Kaj bi ne bilo bolje, da bi rabil mali „n“, kakor tudi naj bi se na čelu knjige tiskalo »Abecednik« z malim „a“. ⁹⁾ — Na 35. strani najdemo stavek: »skvorec vpije«. — Otrok ne vé, kaj je »skvorec«. Da bi stalo »škorec«, bi gotovo to vsi otroci umeli, ne da bi jim učitelj ono besedo pojasnoval. Bolje je tudi pisati »škorec« ali vsaj »skvorec«, nego »skvorec«. ¹⁰⁾ Tudi pisava pisne črke „K“ meni ne ugaja. Zakaj bi se tudi „K“ ne pisal enako kakor to vidimo pri Ohler-ji in tudi pri dozdanih Abecednikih? ¹¹⁾ Če opazujemo pisane črke na 44. strani, razvideli bomo, da se nepopolnoma vjemajo s prejšnjimi. Tako na pr. je pisan „G“ ves drugačen nego na 40. strani. ¹²⁾ Pisane številke mi povsem ne ugajajo. Na pr. štev. „6“ in „9“ gospod pisatelj tako piše: 6. 9. Bolje bi bilo pa tako: 6. 9. ¹³⁾ Na 46. strani piše gospod pisatelj: »Kdor ne sluša, naj poskuša«.

Ali bi ne bilo bolje: »Kdor noče slušati, mora čuti«, ali pa: Kdor ne uboga, tepe ga nadloga? Na 47. strani rabi gospod pisatelj besedo: »Učilnica« za »Schule«; bolje je: »Šola«. ¹⁴⁾ Nadalje piše na 70. strani: »vzpomlad«. Z ozirom na mečjo izreko bi jaz pisal »spomlad«. ¹⁵⁾

Pri tej priliki moram omeniti, da nahajamo v knjigi premalo pisanih vaj pri posameznih kosih. Poglejmo nemško »Fibel«, izdano od gospodov dr. Ullrich-a, J. Vogla in Fr. Branky-ja in našli bomo, da oni uvrstujejo dosti več pisnih vaj. Skoro polovica te knjige je na eni strani pisana in na nasprotni strani ravno ista snov tiskana. — Mladina ima tako oboje pred očmi. Tudi v nemški, po analitično-sintetični metodi osnovani »Fibel«, od gospodov Ant. Frühwirth-a in Al. Fellner-ja (oba ravnatelja meščanske šole na Dunaji), nahajamo več pisnih vaj nego v našem »Abecedniku«. Ta knjiga je doživela že nad 30 izdaj. Želeli bi, da bi se v bodoče na to oziralo. — Sploh se mi zdé vse pisane vaje do 28. strani v primeri s tiskanimi premajhne, česar v nemških »Fibel-ih« ne najdemo. ¹⁶⁾

⁸⁾ Pri berilni vaji pod „r“-om (stran 34.) je uvrstena beseda „Naglas“, ker smo hoteli učitelja opozoriti na to. Preverjeni smo, da brez te opomnje bi marsikdo opustil na tem mestu nauk o naglasu. Ta beseda je torej le kašipot učitelju. Istotako je nadpis „Na-lo-ge“ (35. stran) bolj naveden učitelju, nego učencem, in prav bi bilo, da bi beseda ne bila na zloge deljena in debelo tiskana, temuč tako, kakor prej „Naglas“ in postavljena „inter parenthesis“.

⁹⁾ Da bi istotako moral, po mnenju našega kritika, naslov knjigi biti z malo črko tiskan, ne moremo pritrditi. Ko začetniki to knjigo v prvič v roko dobé, takrat je sploh naslov in še marsikaj drugega odveč v knjigi; še le ko otroci 35, oziroma 43 strani čitati znajo, tedaj so tudi zmožni „naslovni list preštudirati“. V obče pa mislimo, ali ga beró, ali ne beró, da je to pač vse jedno, in da se le v Abecedniku spoznajo od *i* pričenši do *inclus.* „Cesarske pesni“, potem je učitelj svojo dolžnost storil.

¹⁰⁾ Profesor Erjavec v svojem najnovejšem „Prirodopisu živalstva“ (stran 79.), in tako tudi Levstik v „Nauku slov. županom“ (str. 24.) pišeta „skvórec“, kar je pravilneje. „Abecednik“ pa ima tó to besedo tudi zaradi vaje besed s prednicami „skv“, katere se morajo učenci tudi privaditi.

¹¹⁾ Našemu gospodu kritiku ne ugaja pisana črka *K*. Razun te črke je še marsikaj, kar tudi nam nij všeč, a tega nismo toliko sami krivi, kakor lesorezec, ki je strokovnjak v rezanji, a sicer prav slab kaligraf, da smo imeli prav obilo truda odstraniti največje nedostatke. Sicer pa naj omenimo, da je v črki *K* vse kaj drugega izraženo, nego v črkah *P*, *R*, *B*, zato ne gre v vrsto zadnjih staviti je. Spodnja sklepna kljuka, katero hočemo imeti pri začetnikih pisano *n*-ove velikosti, izrazuje podlogo, moč in čvrstost, gornja pa iz one vzdigajoča se izrazuje lehkoto, vitkost in nežnost. Mej obema naj vlada neka ravnomernost v teži, katera je pretirana, ako je spodnji zaključek pri *K* prevelik ter sega čez *n*-ovo velikost. A tudi to, kar smo pri *p* navedli, nas je napotilo, držati se pri *K* omenjene mere.

¹²⁾ Sami obžalujemo, da je lesorezec zgrešil na 44. strani prvotne oblike. Da smo uvrstili nekaterim črkam dvojno obliko, zgodilo se je zaradi dejanske uporabe v raznih rokopisih, katere naj konečno tudi mladina vsaj pozná. Nij torej, da bi učitelj vse oblike moral akceptirati. Pokazati pa se morda vendar smejo. Vsaj eksistujejo razne forme!

¹³⁾ Tako mislimo tudi mi, a mi smo pisali, lesorezec pa je užé zadnji čas mero pretiral in podobo po svoje popačil. Vse te in enake neprilčno pisave bodo se pri drugem natisu skrbno popravile. Učitelj itak vsako številko posebej razlaga, torej se mu nij ozirati, na ta predpis. Dobro pa je, ako učitelj vsaj katerikrat pri lepopisji številke pisati vadi, da zadobé lepšo podobo.

¹⁴⁾ Kar se tiče besede „učilnica“ se nam zdí prav nedolžna, in prav je, da se v književnem jeziku bolj in bolj vadimo besed domače korenine.

¹⁵⁾ „Vzpomlad“ je pravilneje; pa tudi prvenci naj se vadijo besed z bolj težkimi prednicami (vzpomlad, vzbuditi, vzprejeti . . .), kajti učenec naj se tudi pri branji vadi vseh oblik, katere bode pozneje moral brati v raznih spisih.

¹⁶⁾ Tudi mi tako menimo, in pisanih vaj bi bili imeli v „Abecedniku“ radi več, kakor jih je; a taka pisava more biti nalašč za to urezana, in to bi knjižico jako podražilo. Nemci to ložeje storé, ker

Vsekako mi pa vse berilne vaje z nazornim ukom ugajajo in so hvalevredne, ker so uredjene tako, kakor Comenius pravi: »Im Allgemeinen sei alles so eingerichtet, dass der Schüler sicher, leicht, gründlich und schnell lerne«.

Novi ta »Abecednik« torej našim šolam toplo priporočam, ker je sploh najboljši, kar jih do zdaj imamo. Ne le vnajnost, nego tudi jedro te knjige je dobro in priporočljivo. Vrhu tega ima tudi to dobro, da se dajó prav lahko s tem »Abecednikom« porabiti »Zummer-Razinger-jeve stenske table«.

Gospod pisatelj mi ne bode zameril, da sim te malenkostne opazke navedel. Saj pravi gospod dr. Celestin v 5. zvezku let. »Ljubljanskega Zvona« v spisu »Naše obzorje«: »Malodušni ljudje radi govoré, da bi kritika škodila, ker bi odkrivala naše slabosti. Jaz mislim, da nikogar ne varamo, če prikrivamo slabosti, saj jih vendar vidimo sami, še bolj pa nam jih potem drugi očitajo če smo morda sami — kratkovidni in ne vidimo pota k boljšemu«.

Sploh pa je dokazana resnica, da nij na svetu stvari, ki bi bila brez napak. Tako tudi ne najdemo knjige brez pedagoških, ali drugih pogrškov. — In ravno čitanke za ljudske šole spisati nij tako lehkó. Dr. Lindner piše o tem: »Man kann noch vielseitig der Meinung begegnen, dass an dem Lehrbuche nichts gelegen sei, dass nichts leichter sei, als ein Lesebuch zu machen, dagegen müssen wir bemerken, dass die höchste wissenschaftliche Tüchtigkeit für sich allein zur Abfassung eines guten Lehrbuches nicht ausreiche, und dass hiezu vor allem die Vertrautheit mit den Bedürfnissen der Schule gehöre, die man zunächst bei jenen voraussetzen kann, die da in Schulen lehren«.

Vsaka knjiga ima torej nekoje napake. Vsaj tudi Jos. Heinrich pravi o svoji izdani »Fibel«: »Eine Fibel, die jedem Lehrer in jeder Hinsicht entspricht, kann es nicht geben, weil eben auf diesem Gebiete jeder Schulmann seine besonderen Ansichten hat«.

Upam, da bodo šolske oblastnije ta »Abecednik« po Slovenskem v naše šole uvedle. Nujno potrebno je, da se to zgodi, kajti dandanes ima skoro vsak šolski okraj drug »Abecednik«. To sicer stvari dosti ne škodi, a vendar je enakost lepa reč. Nagel pravi: »Es bleibe zunächst dem einzelnen Lehrer die Wahl des Lehrbuches für seinen Unterricht; jedoch zur Erhaltung der nöthigen Einheit des ganzen Schulwesens sowohl, als auch zur Abwehr gröberer — Missgriffe behalte sich die Centralbehörde*) in jedem einzelnen Falle vor, ihre Zustimmung zu ertheilen«.

V to ime kličem z Gregorčič-em, našim pesnikom: »Bog daj!« *Anton Leban.*

S Štajerskega. A) C. k. deželni šolski svet se je v svoji seji v dan 29. marcija t. l. posvetoval o odsekovih nasvetih, tikajočih se proračuna za Štajersko deželno šolsko zalogo in učit. pokojninsko zalogo; izrekel je stolnemu kapitarju dr. J. Kahn-u izstopivsemu iz službe kot profesor verozakona na deželni višji realki zahvalo za njegovo uspešno delovanje; dovolil je Mariji Eisner v Judenburgu, da sme odpreti posebno šolo za pouk v ženskih ročnih delih, ter je na ljudske šole imenoval za učitelja: H. Diwisch-a v Rechberg in Iv. Schwager-ja k sv. Štefanu v Rožnem dolu; za podučitelja: K. Sketh-a na deško mestno šolo v Mariboru (dozdaj provizorično tam); za podučiteljici: Rožo pl. Webenau v Gaihorn in Evg. Preitlacher v Obdach. Nadalje je dovolil menitev službe podučiteljicam: Js. Kofler v Št. Juriji na Stiefingu in El. Kieslinger v Predingu, imenoval je Eleon. Vockenhuber za učiteljico ročnih del v Trofajach, ter dejal nadučitelja Jos. Schlögl-a v Unterpremstätten v stalni pokoj.

V seji v dan 12. aprila t. l. odobril je nasvete odsekov, tikajoče se načina naloženja kapitalij Štajerske učiteljske pokojninske zaloge, rešil rekurse o razširjanji šol, vzel na znanje poročilo nadzorovanja priv. spodnje gimnazije knezoškofijskega deškega seminarja v Gradci, potrdil imenovanje dozdanjega voditelja trgovinske in obrtnijske akademije v Gradci, Arth. pl. Schmid-a, definitivnim ravnateljem tega zavoda, proglasil šolo v Wartbergu definitivno kot trirazredno, deklislo šolo v Fohnsdorfu za štirirazredno s paralelko, ter je imenoval za učitelje: K. Pestevšek-a v Slivnico pri Mariboru (imenovani je služil do l. 1881. za učitelja v Žalcu pri Celji, se potem zavoljo boleznih službi odpovedal, a jo zdaj po ozdravljenji zopet nastopil), Iv. Lueger-ja v Št. Jakob v Gozdu, Fr. Šetinc-a (iz Šmarija) v Ponikvo na juž. žel. in za podučiteljico Marijo Sorger v Kainach.

B) Odlikovanje. Nj. eks. minister za uk in bogočastje podelil je upokojenemu nadučit. v Stainzu, gosp. Kaj. Gotthart-u, v znamenje njegovega dolgega uspešnega delovanja pri šoli, naslov »ravnatelja«.

na tisoče in tisoče knjig tiskajo in prodajajo. Skrčeni pisani vaji v Abecedniku (na str. 74. in 75.) ste vzeti iz črk, ki jih je tiskarnica ravno za rabo imela, tedaj se tudi po obliki ne vjemajo s prejšnjimi v knjigi. Vse take in enake nepravilne naj učitelj sam popravlja, kajti povsod je učitelj živa šolska knjiga.

*) Vsled §. 8. šolske »novele« — zdaj lahko rečemo šolske postave — dné 2. maja 1883. l. določí učne knjige za ljudske šole c. k. deželni šolski svet po zaslišanji uradne učiteljske konference.

C) Društveno življenje. Učit. društvo v Št. Lenartu je zborovalo v dan 1. aprila. Gosposdičina M. Walter je razpravljala besede Goethe-jeve: »Kann uns zum Vaterland die Fremde werden?«, gospod Pečar pa je govoril o računanji na prvi stopnji. — Dne 5. aprila je zborovalo Kozjansko. Na dnevnem redu sta bila govora gosp. Böheim-a »o sadjereji s posebnim ozirom na one vrste plemenitih dreves, ki se v našem okraji dobro obnašajo« in gospoda Bračić-a praktična obravnavna berila »Apnenec« iz III. Berila. V odbor za to leto se izvolijo: Schulmann, predsednik; Böheim, namestnik; Šket, tajnik; Čizek in Voglar, odbornika. — Isti dan zborovalo je tudi Ljutomersko učit. društvo. Gospod J. Karba je govoril »o učinkih ali o delovanji vode na zemlji«. — Pri seji Konjiškega učit. društva v dan 26. aprila je gospod Cvahte govoril o obravnavi národnih pregovorov v ljudski šoli ter je to pokazal tudi na učnem poskusu. V novi odbor so voljeni: L. Tribnik, predsednik; Cvahte, tajnik; Dom. Serajnik, L. Serajnik in Klemenčič, odborniki.

D) Sposobnostne preizkušnje. O izidu sposobnostnih preizkušenj v Gradci sem užé zadnjič poročal. Evo danes še pismena vprašanja:

a) Pedagogika. 1. Wie kann man in Lehrerberufe seine freie Zeit in würdigster und erspriesslichster Weise benützen? 2. Weshalb ist die fragende Lehrform für den Elementarunterricht so wichtig? 3. Es ist der Inhalt der von Maria Theresia erlassenen »Allgemeinen Schulordnung für die deutschen Normalhaupt- und Trivialschulen in sämtlichen k. k. Erbländern« kurz anzugeben. 4. Welche Disciplinarmittel sind nach der »Schul- und Unterrichtsordnung für die allgemeinen Volksschulen« zulässig?

b) Slovenščina. 1. Važnost in korist šolskih vrtov. 2. Raba osebno-povračavnega zaimka se in svojivno-povračavnega svoj, -a, -e.

c) Nemščina. 1. Für sämtliche Arten der Umstandssätze sollen die Fügewörter zusammengestellt werden; jede einzelne Art ist mit Sätzen als Beispiel zu belegen. 2. Was du sein willst, das sei ganz! (Aufsatz.)

d) Zemljepisje in zgodovina. 1. Das Flussgeäder des Königreiches Böhmen und 2. die wichtigsten Übergänge und Pässe in Steiermark; beides mit Zeichnung. 3. Die goldene Bulle vom Jahre 1356. 4. Verdienste Erzherzog Johann's um Steiermark.

e) Prirodopis. 1. Eintheilung der Insekten mit genauer Angabe der Unterscheidungsmerkmale. 2. Die wichtigsten Kätzchenbäume unserer Wälder sind zu beschreiben. 3. Der Granit und dessen Gemengtheile.

f) Prirodoslovje. 1. Es ist die Decimalwage zu beschreiben und zu erklären. 2. Die geistige Gährung.

g) Matematika. 1. Zwei gleichzeitig geöffnete Röhren füllen einen Teich in 18 Stunden. Die eine Röhre allein braucht 6 Stunden mehr als die andere. In wie viel Stunden füllt jede Röhre einzeln den Teich? 2. Eine Arbeit kann von 20 Arbeitern in 7 Tagen à 10 Stunden vollendet werden. Wenn nun 15 Arbeiter 4 Tage à 12 Stunden gearbeitet haben, wie viel Tage haben noch 25 Arbeiter zu thun, wenn sie täglich 10 Stunden arbeiten? 3. Man kauft 456 $\frac{h}{g}$ Brutto bei 12% Tara zu 84 $\frac{1}{2}$ fl. per 100 $\frac{h}{g}$ Netto. Provision 3%, Sensarie $\frac{1}{2}$ %. Wie theuer ist das Kilogr. Netto zu verkaufen, um 10% zu gewinnen? 4. Einem Kreise vom Radius 12 $\frac{c}{m}$ wird ein gleichschenkliges Trapez einbeschrieben, so dass eine Grundlinie einen Durchmesser bildet, die andere aber den auf ihr senkrechten Halbmesser halbiert. Wie gross ist die Fläche des Trapezes? 5. (Za kandidate.) Auf horizontalem Boden visiert man nach der Spitze eines Thurmes und findet eine Elevation von 69°, 38', 47". Das Visierinstrument steht 1·2 $\frac{m}{f}$ über dem Boden und ist 14·6 $\frac{m}{f}$ vom Thurme entfernt. Wie hoch ist der Thurm? 5. (Za kandidatínje.) Ein cilindrisches Gefäss von 1 $\frac{d}{m}$ Durchmesser und 2 $\frac{d}{m}$ Höhe sei mit Wasser gefüllt. Man legt zwei Kugeln von je 1 $\frac{d}{m}$ Durchmesser hinein. Wie viel Liter Wasser fliessen aus und wie viel bleibt im Gefässe?

h) Pisanje in risanje. 1. Der Satz: »Ernst ist das Leben, heiter ist die Kunst«, soll in den drei gebräuchlichen Schriftarten geschrieben werden. 2. Eine Tafelzeichnung (Renaissance-Ornament) ist zu copieren, wobei die Grössenverhältnisse abzuschätzen sind. 3. Perspectivische Darstellung eines Holzmodelles (Kombination) nach der Natur.

E) Popotnik. Gradivo »Popotnikovo« v 6. štev. je: O priliki šeststoletnice združenja Štajerske z Avstrijo (Pesen, Savo Zoran). Čutila in kako naj se gojijo (Koprivnik). Smreka; učni poskus (Dragoslav). Bakrenasti krešič; učni poskus (Kryl). Národno blago; steklena gora (J. St.); pravljica o cerkvi sv. Radegunde (F. P.). Dopisi: Iz Maribora. Iz Vurberga (Kolarič). Iz Lembaha (J. C.). Iz Rogatka (B-r-n). Iz Brežic (S. M.). Od Velikenedelje (Eberl). Novice in razne stvari. Premembe pri učiteljstvu na Štajerskem in Kranjskem. Listnica. — V 7. štev. ima sledeče: Pismo vredniku »Popotnika« (Dr. Ahasverus). Čutila in kako naj se gojijo (Koprivnik). Bučelica in golobček; učni poskus (J. Lasbahar). Zemljepisje v národni šoli; Dalmacija (J. Kelc).

Slovstvo. Národno blago; povodni mož (Zlogonski). Dopisi: Iz Vojnika (Brezovnik). Iz Laškega okraja (Gabršek). Iz Šmarije pri Jelšah (Šetinc). Iv. Kocmut; nekrolog (F. P.). Novice in razne stvari. Premembe. Listnica. Razpis službe. Naznanilo. — V 8. številki nam je prinesel: Harmonična (soglasna) vzgoja otrok (Gabršek). O veselosti mladine doma in v šoli (M. Kokot). Čutila in kako naj se gojijo (Koprivnik). »Varičnost«; slovniška obravnava berila (V. Jarc). Iz botanične pušice (—pr—). Slovstvo. Národno blago; Turški zid pri Rušah (F. P.). Dopisi: Iz Lembaha (J. C.). Iz Maribora (H.). Sv. Križ na Murskem polju (Karba). Novice in razne stvari. Razpis službe. Naznanili. Glasbena priloga pesni natisnjeni v 6. »Popotnikovi« številki (Vglasbil dr. G. Ipavic).

Tone Brezovnik.

Iz Celja. »Celjsko učiteljsko društvo« bode imelo svoj prihodnji mesečni zbor v dan 7. junija t. l. v okoliški šoli v Celji. Začetek ob 11. uri dopoldne. K obilnej udeležbi uljudno vabi

Odbor.

Iz Sežanskega okraja. Jako žal mi je bilo, da sem bil prepozno uporabil priliko objaviti vabilo našega učit. društva za Sež.-Kom. okraj v »Učit. Tovarišu«. Bodi mi zatoraj danes dovoljeno, da s tem vsaj nekoliko nadomestim svojo opravičitev ter poročam tudi o izidu našega programa. Dnevni red običnega zborovanja v dan 10. maja t. l. v Sežani, bil je sledeči: 1. Predsednikov pozdrav. 2. Prebral se je zapisnik min. zborovanja. 3. Poročilo tajnikovo. 4. Poročilo blagajnikovo. 5. Volili so se 3 pregledovalci računov. 6. Razgovor o bodočem dr. delovanju. 7. Volitev volitvenega odbora. 8. Volitev novega odbora. 9. Občnemu zboru so se predložila po odseku izpremenjena pravila društva. 10. Razni nasveti. — Zborovanje začinjalo se je z gosp. predsednikovim pozdravom v lepej, krepkej besedi, poudarjajoč važnost snidenja v prid in korist naše šoli. Prebral se je potem zapisnik min. zborovanja, koji točki je sledilo poročilo tajnikovo in blagajnikovo. Ko so že izvoljeni pregledovalci račune pregledali in poterdili, razgovarjali smo se o bodočem dr. delovanju. — Do zdaj so se v naših zborovanjih predavanja, poročila le brala; od zdaj pa bomo tudi faksično kazali, namreč kak dejanski poskus v šoli, bodi-si iz kolikaterega predmeta, kar se bode vsestransko kritikovalo. Ta predlog nam je ustrezal, kojega smo vsi brez kake ovire in radostno vzprejeli. — Volitev novega odbora se je veršila pod nadzorstvom volitvenega odbora prav mirno. Agitacije ni bilo, ker vsak izmej navzočih društvenikov je vedel in znal oceniti može, ki bodo skrbeli v razvoj društva. — Predsednikom in pevovodjem izvolili smo jednoglasno očeta mladih učiteljev, g. Ant. Benigarja, nadučitelja v Tomaji. Možu stare korenike pa smo pridružili v podporo kot podpredsednikom marljivega g. M. Kante-ta, drugega učitelja v Sežani. Tajnikom je izvoljen g. Ant. Kosovel, učitelj v Dutovljah, blagajnikom pa g. Jos. Hrovatin, nadučitelj v Sežani, kateri nam že ves čas, odkar se je naše društvo rodilo, vestno in pošteno čuva društveno blagajnico. — Vsled 9. točke prebrala so se po odseku izpremenjena pravila društva, katerim je sledilo malo opazk, kar nam je dokaz, da se je odsek s tim mnogo bavil ter previdno presodil in s pravim nadomestil, kjer je bilo kaj naopačnega. Lepa hvala za trud odseku, o katerem upamo, da nam kmalu pripravi pravila v potrjenje. — Društvo ima nekoliko denarja v premoženju, s katerim se bodo kupovale knjige, da si ustanovimo v prihodnje društveno knjižico. G. predsednik javi društvu, da je dobil nov »Abecednik«, katerega je spisal g. Andr. Praprotnik. Ker bi pa bilo zborovanje predlogo trajalo, smo sklenili, da bode na prihodnjega zborovanja dnevnem redu tudi ocena tega »Abecednika«, posebno še, ker se je ravno v ta dan izvolila petorica, ki bode ocenovala novo izišle didaktično-pedagogične knjige. — Gosp. predsednik se zahvali navzočim gg. društvenikom, ki so se blagovolili udeležiti zborovanja, nas spodbuja k delovanju po svoji moči ter se slednjič spominja našega vrhovnega pokrovitelja, vladarja Franca Jožefa I., kojemu je odmeval 3kratni: Živio, Slava! — Bog blagoslovi in daj uspeh našemu društvenemu delovanju!

Iz Logatskega okraja. — »Šolska novela«, o katerej je bilo toliko krika in vika, je torej potrjena. No, nas kranjsko-slovenske učitelje ta postava ne briga baš mnogo, kajti ona nam prinese le malo novega, in še to malo bode le v korist, ne pa v škodo našemu šolstvu. Če ostanemo le pri tem, in če se v prihodnjem zasedanji državnega zbora ne bode pričelo zopet še drugih paragrafov šolske postave nam v škodo krušiti, smo pri nas večinoma pri starem. Jako veseli pa smejo biti po vsej pravici in resnici te postave vsi oni naši starejši sobratje brez sposobnostnega izpita. Odslej se jim ne bode treba več bati, da bi jih kdo iz službe podil, kajti službovali bodo tudi brez omenjene stroge preizkušnje lahko vse življenje dalje; se vé pa, da brez vsega upanja do petletnic in pokojnine. — Pravo je pogodilo tudi visoko ministerstvo za uk in bogocastje z ukazom od 26. marcija t. l. gledé rabe kratice za metrično mero. Zdaj bode baje vendar enkrat konec tistih nepotrebnih in vspešni pouk jako ovirajočih izprememb v naših računih. Želeti bi le še bilo, da bi se užé kaj skoraj tudi v meri za števino, osobito za papir

(vide: lega, snopič, desetka) stalni izrazi vpeljali in da bi se jedenkrat tudi v berilih — užé iz usmiljenja do trpinčene mladine — tisto nepotrebno prekopicavanje slovniskih kozolcev opustilo. — Pretečene dneve smo dobili v našem okraji užé za prihodnje šolsko leto iz c. k. zaloge na Dunaji knjige za uboge učence, katerih pa vsaj jaz nissem nič kaj vesel. Užé od pretečenega leta mi leži v šolski omari kopica nerabljenih knjig, a letos so nam pa zopet poslali mesto potrebnih, mnogo nepotrebnih in za našo šolo popolnoma nerabljenih eksemplarov. Čemu neki ta potrata! Če užé pišemo razne potrebne in morda nepotrebne »Berichte« in »Ausweise«, naj bi se zahtevalo še kak »Bericht« o tem, kake knjige ta ali ona šola potrebuje, da bi se nam vsaj to poslalo, česar potrebujemo, a ne pa drage in za nas nepotrebne stvari.*) — S pričetkom prihodnjega šolskega leta stopimo tudi v šolstvu našega okraja za korak naprej. V Ledinah odtvorila se bode namreč nova jednorazrednica, v Planini tretji a na Unci in Blokah pa drugi razred, če dotlej kaj v mes ne trešči. Silno potrebne bi bile tudi šole v Spodnji Idriji, v Babnem Polji in pri Sv. Trojici, a ker za te kraje še nij ugodnega časa, čakati bode še treba.

Iz Ljubljane. Iz seje c. k. deželnega šolskega sveta za Kranjsko v dan 4. maja t. l. Posvetovalo in določilo se je, kako naj bi se po javnih zavodih praznovala šeststoletnica presvetle cesarske rodovine Habsburške na Kranjskem. Sklep o tem naznanja se ravnateljstvam srednjih šol, izobraževališču za učitelje in učiteljice, vsem okrajnim šolskim svetom in mestnemu šolskemu svétu v Ljubljani, da potem dalje ukrenejo, kar je o tem treba. — Sestavi se proračun o gotovih učiteljskih plačah za 1884. l. ter se predlaga deželnemu odboru. — Ravno tako se deželnemu odboru nasvetuje, katere in koliko podpore bode prihodnje leto treba za zidanje šol. — Sestavi se proračun za učiteljske pokojnine v prihodnjem letu, ter se o tem potrebno nasvetuje deželnemu odboru. — Ukrene se potrebno o napravi enorazrednice v Božjakovem. — Reši se več pritožeb o kaznih za šolske zamude. — Dva ljudska učitelja se prestavita iz službenih ozirov. — Dovolj se poludnevni pouk v enorazrednici in v prvem razredu neke čveterorazredne šole. — Dve učiteljski službi se za trdno umestiti. — Nadučitelj se za trdno postavi. — Dovolj se učenki, da se izpusti iz šole. — Prošnja, da bi se učitelju dovolilo prit k preizkušnji učiteljske pripravnosti, oddaja se višjemu mestu. — Reši se več prošenj o oprostenji učencev od solnine in o dovoljenji k preizkušnji. — Rešijo se prošnje za nagrade in denarne pomoči.

— Pismena preizkušnja učiteljske pripravnosti v letošnji aprilovi dobi je bila taka-le: *A. Za lju dske šole:* Iz pedagogike: Die Nachtheile der Classenüberfüllung für die unterrichtliche und erziehliche Aufgabe der Schule. Was sagt die Schul- und Unterrichtsordnung für allgemeine Volksschulen rücksichtlich der Entlassung aus der Schule? — Iz nemščine: Welche Annehmlichkeiten gewährt das Leben auf dem Lande? (Briefliche Mittheilungen an einen Freund.) Definition der Umstandsbestimmung der Weise; wie kann die Umstandsbestimmung der Weise in einem einfachen Satze ausgedrückt werden? (die einzelnen Fälle sind auch durch Beispiele zu erläutern). — Iz slovenščine: »Misel, da sem učitelj, naj me stori ponosnega.« »O slovenski dramatiki.« — Iz matematike: Die Multiplication eines Bruches mit einem Bruche ist methodisch zu entwickeln. Wie viel Gulden ö. W. in Banknoten sind ebensoviel wert wie 100 deutsche Mark, wenn ein Ducaten mit 5 · 46 fl. ö. W. in Banknoten bezahlt wird, der Goldwert eines Ducatens 4 · 8 fl. ö. W. und 2 Mark 1 fl. ö. W. in Gold besitzen? Ein unregelmässiges Fünfeck soll in ein gleichschenkliges Dreieck verwandelt werden; die Flächengleichheit ist zu begründen. Ein aus einem Stoffe, von welchem jedes Cubikcentimeter 0 · 5 Kilogramm wiegt, verfertigtes Prisma wiege 200 · 8 Kilogramm und habe eine Höhe von 4 Decimeter; wie gross ist seine Grundfläche? — Iz pisanja: Welche sind die drei Haupteigenschaften einer guten Schrift, und wie sind selbe zu erreichen? Es ist die Denzel'sche Schreibmethode zu beleuchten. Welche hervorragende Schriften über Schreibmethoden sind Ihnen bekannt? — Iz risanja: Eine Zusammenstellung geometrischer Formen in der Ebene ist aus freier Hand zu verzeichnen und das Dictat hiefür anzufertigen. Die Contouren einer Zusammenstellung geometrischer Körper sind nach der Anschauung zu zeichnen. — *B. Za meščanske šole:* Iz pedagogike: Welche Mittel stehen der Volksschule für die ästhetische Bildung der Jugend zu Gebote? Was versteht man unter einem logischen Beweise; wie vielfach ist derselbe? Man bespreche die häufigst vorkommenden Beweisfehler. Was sagt das Reichs-Volksschulgesetz hinsichtlich der Rechtsverhältnisse der Lehrer? — Iz nemščine: Die Fabel; Wesen, Arten und Wert der Fabel, deren allmähliche Entwicklung in der deutschen Literatur nebst Angabe der wichtigeren Fabeldichter; Lessings Verdienste um die Fabel. — Iz zemljepisa: Die Vortheile der Lage Wiens in geographischer, commercieller und ethnographischer Hinsicht. Bedeutung der Alpen als Hauptquellgebiet und als klimatische und Völkerscheide

*) Pri nas dobivamo za mestni šolski okraj same take knjige, ki smo jih naročili po zahtevanih pismih (Anspruchsschreiben). Uredn.

Europas. — Iz zgodovine: Kurze chronologische Übersicht der territorialen Entwicklung der österr.-ungarischen Monarchie. Wiens Bedrängnis und Rettung vor zweihundert Jahren ist kurz zu schildern. — Iz matematike: Eine Sparcasse lehnt von jemanden 1500 fl. zu 3 % und leiht dieses Capital wieder zu 5 % aus; wie hoch beläuft sich der Gewinn der Sparcasse am Ende des zehnten Jahres, wenn Zinseszinsen gerechnet werden? Der Wert von $w = \frac{x^2 - 5x + 6}{x^2 - 6x + 8}$ ist

für $x = 2$ zu bestimmen. — Aus der Achse a ($= 41$) eines schiefen Kreis Kegels, ihrem Neigungswinkel w ($= 77^\circ 19' 10''$) gegen die Grundfläche und dem Halbmesser r ($= 6$) derselben ist das Volumen v zu berechnen. Heute sendet Herr Nowak Johann aus Schischka an den Herrn Kastner Anton in Laibach 100 fl. als Abschlagszahlung und erhält von diesem 2 Säcke Kaffee netto 210 Kgr. à 1.16 fl.; es soll dieser Fall in den Büchern des Herrn Kastner verzeichnet werden. — Iz prirodopisa: Es sind die charakteristischen Merkmale der Laubmoose, »Musci frondosi«, zu schildern und einige bekannte und häufiger vorkommende Moose zu beschreiben; auch ist schliesslich die Rolle darzulegen, die diese Pflanzenklasse im Haushalte der Natur spielt. — Es sind die Wirkungen des galvanischen Stromes aufzuzählen und die wichtigeren derselben durch Beispiele eingehend zu erörtern. Der Schwefel; sein Verbrennen, seine Gewinnung, seine Eigenschaften und Verwendung; die Rolle, die er in der Natur spielt.

— Nova šolska postava (novela) je v nemškem jeziku v raznih oblikah in komentarjih na svitlem, a v slovenskem jeziku je še nimamo. Naročili smo si jo v državni tiskarnici na Dunaji. Kadar jo dobimo, prinesemo jo nemudoma, kajti edino ta je prava ali prvotna.

— Umrl je Jernej Vidmar, bivši knezoškof Ljubljanski, doktor sv. pisma i. t. d. i. t. d. v Kranji 17. maja t. l. v 81. letu svojega življenja. Slovesni pokop je bil 21. maja t. l. na pokopališču v Kranji. Slavni pokojnik je bil tudi posebni prijatelj ljudskim učiteljem, kateri se še dobro spominjajo, ko jim je dvakrat pri obilnem zborovanji (obakrat po 100 gold.) kosilo in večerjo plačal. Bog mu daj večni mir in pokoj! Njegov spomin bode živel vedno mej nami!

— »Habsburški rod. Spomenica, da je minilo 600 let, kar je Kranjska in Štirska združena s preslavno Habsburško vladajočo rodovino.« — Takó se zove jako lična knjižica, katera pride v nekoliko dnéh na svitlo v Rauch-ovej tiskarnici na Dunaji. Knjižica je namenjena šolske mladini ob prihodu presvetlega cesarja na Štírsko in Kranjsko meseca julija. Sestavlja je to lično knjižico gosp. Ivan Tomšić, »Vrtčev« urednik, v lepej, gladkej besedi. V knjižici so omenjeni na 31. stranéh s kratkim opisom vsi vladarji preslavne Habsburške rodovine od Rudolfa Habsburškega do cesarja Franca Josipa I. Knjižica ima 13 ličnih podob, ki so: Cesar Franc Josip I. in cesarica Elizabeta; — Habsburški grad v Argavu; — Rudolf Habsburški; — Albreht I.; — Maksimilijan I.; — Ferdinand I.; — Leopold I.; — Marija Terezija; — Jožef II.; — Franc II.; — Cesarjevič Rudolf, nastolnik. — Cena knjižici je naslednja: Posamezni iztiski 10 kr. (s poštnino 12 kr.). — 25 iztiskov veljá 2 gold. 50 kr. — 50 iztiskov 4 gold. 50 kr. — 100 iztiskov 8 gold. — 500 iztiskov 35 gold. — 1000 iztiskov 60 gold. Vsa naročila z gotovimi novci po poštnih nakaznicah ali pa s poštnim povzetjem naj se pošiljajo z natančno adresó: Buchdruckerei von Karl Rauch, Wien, V. Spenglergasse Nr. 6.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gospod G. Erker, učitelj na Dragi, gre v Polom, in gospod Jan. Poznik, učitelj v Polomu, na Drago. Gospodičina Ivana Praprotnik-ova je začasno postavljena na tretje mesto učit. službe v Lašiče.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na čveterorazredni deški šoli v Kočevji izpraznjena je 2. in 3. učiteljeva služba z letnima plačama po 500 gold. Prošnje okrajnemu šolskemu svétu v Kočevji do 24. junija t. l. — Na čveterorazredni šoli v Senožečah učiteljeva služba z letno plačo 500 gold. Prošnje okrajnemu šolskemu svétu v Kočevji do 13. junija t. l.

➡ Današnjemu listu pridjana je muzikalna priloga: »Šolska mladina o šeststoletnici presvetle cesarske rodovine Habsburške na Kranjskem«. Ta priloga prodaja se tudi v posebnih iztisih po 4 kr., 100 iztisov stane 3 gold. 50 kr., 500 15 gold., 1000 pa 26 gold. Priporočamo jo tedaj slavnim krajnim šolskim svétom in šolskim voditeljstvam.